

ב"ה

# התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות  
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש  
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

## תרטז

ערב שבת־קודש  
פרשת אמור  
י"ד באייר ה'תשס"ז



יוצא־לאור על־ידי  
מכון ליובאוויטש שעל־יד  
צעירי־אגודת־חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

## ממעייני החסידות

**בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל יישבו בסוכות (כג, מג)**  
"בסוכות" — במשך חיי האדם בעולם־הזה (שאינו אלא 'דירת ארעי' בלבד),  
"תשבו" — יש לעסוק בעבודת הביורורים, לברר ולזכך את העולם, ולהשלים את הכוונה  
העליונה בירידת הנשמה,  
"שבעת ימים" — יש לשקוד בעבודה האמורה במשך כל החיים, שהם "שבעים שנה" (תהילים  
ז).  
"כל האזרח בישראל" — בזכות עבודה זו זוכה הנשמה לגילוי ולזריחת אור אלוקי רב.  
(ספר המאורים קונטרסים א, עמ' פב)

**כל האזרח בישראל יישבו בסוכות (כג, מב)**  
"כל האזרח" — האור האלוקי הנעלה שעתידי להאיר ולזרוח אחרי ביאת המשיח,  
"בישראל" — בתוכיות ובפנימיות כל נשמה,  
"ישבו בסוכות" — אינו מתגלה היום אלא בבחינת מקיף ('סוכה'), שכן בזמן הזה אינו יכול  
להתגלות בפנימיות.  
(ליקוטי־תורה — דברים, עמ' פח)

### לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

### דייטש

הרה"ח ר' זלמן־יודא, ר' יוסף־יצחק, ר' אברהם־משה  
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

# פרשת אמור

**אמור אל הכוהנים בני אהרן... לנפש לא ייטמא בעמיו (כא,א)**

"הכוהנים בני אהרן" – אלו אנשי מעשה, המוכיחים את העם ומעוררים אותם לתשובה. שכן אהרן הוא איש החסד, וגם אנשים אלו עסוקים בעשיית חסד רוחני.

"לנפש לא יטמא בעמיו" – אדם כזה, כשהוא עומד בתוך "עמיו" ומוכיח את הבריות, עליו להיזהר לבל יתגאה מכך ולבל יהיו לו פניות אישיות, שכן דברים אלו מטמאים את נפשו.

(אור-תורה, עמי מב)

## חמץ תאפינה (גז,ז)

בחג-הפסח חמץ אסור בהחלט, שכן חמץ רומז להתנשאות, ולפני בירורה של הנפש-הבהמית על-ידי ספירת העומר ייתכן שהתנשאות כלשהי, גם התנשאות דקדושה, תביא גאווה וגסות-רוח. ואילו בחג השבועות, לאחר העבודה של ספירת העומר, אין לחשוש מכך, ולכן שתי הלחם הם חמץ.

(ליקוטי-תורה – במדבר, עמי טז)

**והניף הכהן אותם על לחם הביכורים... על שני כבשים (גכ,ב)**

נותן שתי הלחם על גבי שני כבשים, ומניח שתי ידיו מלמטן, מוליך ומביא מעלה ומוריד (מנחות פ"ה מ"ז)

כבשים, שהם מסוג החי, נעלים יותר מלחם, צומח. מדוע אפוא ניתנו שתי הלחם על-גבי הכבשים?

אלא, כשהניף הכהן את הלחם ואת הכבשים, העלה והגביה אותם לשורשם, ושם הלחם נעלה יותר. כידוע, הצומח אמנם ירוד במדרגה לגבי החי, אבל עובדה זו עצמה מוכיחה ששורשו גבוה יותר, על-פי הכלל "כל הגבוה-גבוה ביותר, יורד למטה-מטה יותר" (וזה הסיבה שהחי ניוון מהצומח, וכן שלחם מזין יותר מבשר).

(ליקוטי-תורה – ויקרא, עמי לט)

**ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך... לעני ולגר תעזוב אותם (כג,כב)**

מה ראה הכתוב ליתנה באמצע הרגלים... (דש"י)

טבע האדם הוא, שלאחר שנתן 'מעות חטים' – לפני חג-הפסח – ובעת עריכת הסדר הכריז "כל דכפין ייתי וייכול", הנה לאחר תקופת החג נחלש אצלו החיוב של נתינת צדקה. לכן, לאחר חג הפסח זימי ספירת-העומר, שבהם עדיין ניכר רישומו של החג, מזהירו הכתוב שלא יסתפק בצדקה שנתן עד עכשיו, אלא עליו להוסיף כהנה וכהנה.

(משיחת פסח שני תשמ"ז)

## מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ד באייר ה'תשס"ו – כ"א באייר ה'תשס"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	י"ד באייר	ה' גולה ואבידה. פרק ז-ט.	פרק ה.	מל"ת רסה.
ב'	ט"ו באייר	פרק י-יב.	פרק ו.	מל"ת רסו.
ג'	ט"ז באייר	פרק יג-טו.	פרק ז.	מ"ע קצד.
ד'	י"ח באייר	פרק טז-יח.	פרק ח.	מל"ת רסט. מ"ע רד.
ה'	י"ט באייר	ה' חובל ומוזיק... בפרקים אלו.	פרק ט.	מ"ע רלו.
ו'	כ' באייר	פרק יג-י.	פרק י.	מ"ע רלו.
ז'	כ"א באייר	פרק יז-ח. ה' רוצח ושמירת נפש.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יא.	מ"ע רלו. מל"ת רפט. רצו*.
ח'	כ"ב באייר	פרק כ-ד.	פתח פיך וגוי. ספר שופטים והוא ספר ארבעה עשר.. ה' סנהדרין.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רכה. מל"ת רצה**.

## זמני השבוע\*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	צוות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
א', י"ד באייר	3.24	4.24	4.50	5.51	9.10	12.37	1.12	7.28.7	7.55
ב', ט"ו באייר	3.22	4.23	4.49	5.50	9.09	12.37	1.12	7.29.4	7.56
ג', ט"ז באייר	3.21	4.22	4.48	5.50	9.09	12.37	1.12	7.30.1	7.56
ד', י"ח באייר	3.20	4.22	4.47	5.49	9.08	12.37	1.12	7.30.8	7.57
ה', י"ט באייר	3.19	4.21	4.46	5.48	9.08	12.37	1.12	7.31.5	7.58
ו', כ' באייר	3.17	4.20	4.45	5.47	9.08	12.37	1.12	7.32.1	7.59
ז', כ"א באייר	3.16	4.19	4.45	5.46	9.08	12.37	1.12	7.32.8	7.59
ח', כ"ב באייר	3.15	4.18	4.44	5.46	9.07	12.37	1.12	7.33.5	8.00

\* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.  
 \*\* לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.  
 \*\*\* זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

## זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
אמור	6.51	8.08	7.07	8.10	6.59	8.11	7.08	8.09
בהר-בחוקותי	6.56	8.13	7.11	8.16	7.04	8.17	7.13	8.14

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוד • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מור"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

\* מנהג שפשוט בכל תפוצות ישראל: ביום ל"ג בעומר אוספים את כל הילדים [בצניעות המתאימה], ומסבירים להם מענייני דיומא, אודות רשב"י וכו'.<sup>21</sup> אחר-כך יוצאים עמם לטיול אל השדה [והמנהג שהתינוקות – גם הבנות<sup>22</sup> – יורים בקשת בל"ג בעומר<sup>23</sup>], ונותנים להם מיני מתיקה שישמחו את ליבם, וכל זה [נעשה בשעה המתאימה ללימוד תורה] משום "עת לעשות לה'..."<sup>24</sup>, שעל-ידי זה נוסף בהינוכם ביתר שאת וביתר עוז.<sup>24</sup>

בימינו עושים זאת בתהלוכות ובכינוסים לילדי ישראל ברוב עם ובפרסום גדול, בכל אתר ואתר.<sup>25</sup> כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה

משתתף לפעמים בתהלוכה ובכינוס ואומר שיחה מיוחדת לילדים, ועודדם ביותר. בדרכו להציון הק' היה נוסע ל'שדה' שבו התכנסו הילדים, ושווה שם מעט ואחר-כך ממשיך אל הציון.<sup>26</sup>

"אצל אדמו"ר האמצעי היה ל"ג בעומר מימים-טובים המצויינים. היה יוצא לשדה בעריכת סעודה קלה, שתיית משקה ואכילת ביצים מבושלות ובניגונים ובריודים. וראו אז הרבה מופתים", בעיקר בנוגע לפקידה בודעא חייא וקיימא. וכך נהגו למסור לרבי בקשות בנושא זה ביום ל"ג בעומר, ומשפחות רבות זכו להיפקד בזכות זה.<sup>27</sup>

הוא מדגים תחילה תרגיל אחד ומראה שאינו אלא אחיזת עינים (וכמיש בפינת ההלכה' בגיליון 543 של שיחת השבוע), הרי מכיוון שכמה רבנים מפורסמים בארה"ק כבר אסרו זאת, וכיוון שחובתנו לעשות הכל כדי לשתף בזה את כל החוגים, ובוודאי את החרדים, למעשה אין להקל בזה כלל.

הגורלת הפרסים שנוהגים לערוך או, יש להקפיד למלא את הוראת הרבי "העירותי כמה פעמים, שבכל כיוצא-בזה צריכה להיות הגרלת ספרי קודש, וקל להבין". בשנת תשל"ג הופיע בפירסום מטעם צאנז"ח ילד המקבל 'ידורגל' כפרס העיקרי במבצע שלי"ה, ובתגובה מסר יו"ר המזכירות, הרה"ח ר' חמי"א חודקוב ע"ה, ליו"ר צאנז"ח הרה"ח ר"י לייבוב ע"ה שהרבי אינו גורס כלל פרס זה, ויש להשמיד את המודעות שנופסו (ראה לשון המענה ביהתקשרות גיליון נא עמ' 14). אודות פרסים אחרים, כמו אופניים, מצלמה, טיסה בשמי הארץ וכדומה, הסכים הרבי שאין מניעה, ורק הוסיף "אלא שהספרים יודגשו בהפרסומת" (התקשרות גיליון מב עמ' 14-15. צעירי אגודת חב"ד עמ' 298).

אגב, פעם השיב הרבי [ללא קשר לליג בעומר] למוסד שערך הגרלה על פרסים יקרי-ערך: "לכאורה, הוצאות הפרסים גדולה וביותר – ועל-פי סברא, גם בהרבה פחות מזה ישנו [את] המקוה".

26) וכן הציע הרבי לחסידים לעלות על הציון היום, כיוון שקברי צדיקים בכלל הוא במקום העלייה לציון הרשבי"י – יתרות-מנחם – התועדויות: תשי"י עמ' 67.  
27) ספר-המנהגים עמ' 43, מליקוטי-דבורים, כרך ג, דף תקיט, ויהיוס יום ל"ג בעומר. ביאור בזה בהתועדויות: תשי"י שם עמ' 60.

# בל"ג בעומר מקבלים נתינת-כוח ללימוד התורה כדבעי

**בל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י, שפתח את הצניור להתגלות פנימיות התורה, משחקים בקשת, לרמוז על הקשת "בגוונין נהירין", שראייתה היא סימן לרגלי משיח □ בהכרח לקבוע את לימוד התורה באופן כזה שמלכתחילה לא תהיה אפשרות למצב של העדר מנהג כבוד זה בזה □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו**

א. ידוע מנהג ישראל (ש"תורה היא") שבל"ג בעומר יוצאים לדי ישראל תלמידי החרדים אל השדה ומשחקים בקשת.

ובביאור טעם המנהג – יש להקדים: איתא בספרים<sup>2</sup> שכיוון ש"כל ימיו של רשב"י לא נראתה הקשת בענן", לפי ש"היה זכותו מגין על הדור ולא היה צריך להראות הקשת בענן"<sup>3</sup>, לכן, ביום הסתלקותו של רשב"י, ל"ג בעומר, משחקים בקשת, כדי להראות שמאז הסתלקותו של רשב"י יש צורך בקשת.

אבל, לפי טעם זה נמצא שהמשחק בקשת בל"ג בעומר הוא סימן למוצב (כיוון שהצורך בקשת מורה על מעמד ומצב בלתי-רצוי). ויש לבאר הסימן דקשת למוצב – על-פי מה שכתוב בזהר<sup>4</sup> (ובתיקוני-זוהר) "לא תצפי לרגלי דמשיחא עד דיתחזי האי קשת... בגוונין נהירין... וכדין צפי ליה למשיח", היינו,

שראיית הקשת בגוונין נהירין היא סימן שהגיע הזמן דביאת המשיח, רגלי משיחא ("ס'איז שוין דא אפילו די רגלים' פון משיח'ן"). וכיוון של"ג בעומר הוא יום ההילולא דרשב"י, שעל-ידו היתה פתיחת הצניור להתגלות פנימיות התורה (כנ"ל ס"ד-ו בגוף השיחה), ועד לאופן ד"פוצו מעינותיך חוצה", שזוהי ההכנה וההקדמה והכלי לביאת המשיח<sup>5</sup> – לכן נוהגים לשחק ביום זה בקשת, לרמוז על הקשת בגוונין נהירין שראייתה היא הסימן לרגלי משיח.

ב. ויש להוסיף ולבאר שייכות המנהג דמשחק הקשת בל"ג בעומר לתלמידי החרדים דווקא: ויובן בהקדם עניין נוסף בל"ג בעומר בקשר לתלמידי רבי עקיבא (רבו של רשב"י) שלא נהגו

3) ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב ובפ"ט שם.  
4) ראה גם בני-ישכר שם.  
5) ח"א עב, ב.  
6) ת"ח (לו, רע"ב).  
7) אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחילתו. ובכ"מ).

כבוד זה בזה<sup>8</sup>, ולכן נקבע יום זה לשמחה ולזיכרון לכל התלמידים, בני תורה, לומדי תורה, לידע ולזכור שצריכים לנהוג כבוד זה בזה (ההנהגה המתאימה שעל-ידה נפסק הקטרוג על תלמידי רבי עקיבא).

ג. והעניין בזה – שב' אופני ההנהגה הנ"ל (נהגו כבוד זה בזה או הפכו) באים כתוצאה מב' אופנים בלימוד התורה<sup>9</sup>, שיש אופן לימוד שמביא לכך שיהיו נוהגים כבוד זה בזה, ויש אופן לימוד שמביא לכך שלא ינהגו כבוד זה בזה:

כאשר הגישה ללימוד התורה היא מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ובמילא, החיות וההתלהבות ("דער קאך") בהלימוד היא (לא מצד הרגש עצמו, ישות וגאווה חסיושלום, אלא) מזה שלומד ומבין ומחדש בחכמתו של הקב"ה – בוודאי לא יתרעם על כך שחבירו מצליח בלימוד התורה לא פחות ואולי אפילו יותר טוב ממנו, ולא עוד אלא שאפילו אם יפריך חבירו את דבריו ויוכיח לו שטעה בדבריו, הרי, לא זו בלבד שלא יקפיד ויכעס עליו, אלא אדרבה, יתן לו תודה על כך שהצילו מטעות, שקר וכזב (בגלל שהיצר-הרע הטעהו לדרך עקומה, וחבירו מחזירו לדרך הישר), והעמידו על האמת בתורת ה';

וכשלימוד התורה הוא באופן כזה – אזי ההנהגה בין התלמידים היא באופן (שלא זו בלבד שאין נתינת מקום לקנאה ושנאה, אלא אדרבה) שמפרסמין זה את זה<sup>10</sup>, ונוהגין כבוד זה בזה.

מה-שאינ-כן כאשר הגישה ללימוד התורה היא מתוך מחשבה ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"<sup>11</sup>, הרגש עצמו, ("ער טוט

וכשלימוד התורה הוא באופן כזה – אזי ההנהגה בין התלמידים היא באופן של העדר נתינת כבוד (לא נהגו כבוד) זה לזה. ולהעיר<sup>12</sup>, שהאמור לעיל בוודאי לא שייך אצל תלמידי רבי עקיבא, שאצלם היתה ההנהגה של העדר נתינת כבוד זה לזה מצד שורש הגבורות ודינים דקטנות כפי שהם למעלה<sup>13</sup>, אלא שלאחרי השתלשלות המדרגות למטה מטה הרי זה בא באופן של קפידא כפשוטה.

ד. ומזה מובן גם בנוגע להלימוד מ"ג בעומר – הזיכרון אודות תלמידי רבי עקיבא שצריך לעורר התלמידים לנהוג כבוד זה בזה:

כשאומרים שישנו כלל בתורה שלימוד התורה צריך להיות באופן שנוהגים כבוד זה בזה – אין הפירוש בזה שלימוד התורה יכול להישאר באותו אופן כמקודם והשינוי יהיה רק בהפרט של מנהג כבוד זה בזה, כי, העדר מנהג כבוד זה בזה הוא מסובב מאופן בלתי-רצוני בלימוד התורה; אלא, בהכרח לקבוע ("אוועקשטעלן") את לימוד התורה באופן כזה

(10) ראה שבת לז, א.  
(11) עקב ח"ז.  
(12) ראה גם לקו"ש חל"ב עמ' 149 ואילך. וש"נ.  
(13) ראה פנ"ח שער ספיה"ע פ"ז. שער הכוונות

שתיסע כל הישיבה... והנשארים יארגנו התוועדות במקומם"<sup>17</sup>.

"אצל חסידים היו נוהגים לשבת להתוועד בל"ג בעומר לפנות ערב, בין מנחה למעריב"<sup>18</sup>. גם נשי ובנות חב"ד יערכו היום התוועדות<sup>19</sup>.

בהתוועדות זו עורכים מגבית של צדקה<sup>14</sup>.

\* הרבי עווד<sup>20</sup> "להוסיף בתורה עבודה וגמ"ח – עליהם העולם עומד, והרי רשב"י עליו נאמר 'וצדיק יסוד עולם'... נתינה לצדקה במספר ח"י – והרי ל"ג בעומר הוא ח"י באייר (ראשי-תיבות: אברהם, יצחק, יעקב, רחל, שכוללת כל ד' האמהות). בעבודה – מזמור ל"ג בתהילים, ספר דוד בן ישי בתור נעים זמירות כל בני ישראל. בתורה – בפרשת השבוע, ובפרט בחלקו המיוחד ליום זה [השיעור בחת"ת]..."

בערב החג).

יום הילולא להתנא רשב"י. יש נוהגים להדליק ריבוי נרות בלילה בבית-הכנסת (ובארץ-הקודש נהגו הכול ב'הדלקות' פומביות)<sup>8</sup> ועושים שמחה "בכל לב ונפש"<sup>9</sup>, כי רצונו הוא שישמחו ביום זה<sup>10</sup>.

ביום זה יש לתת צדקה בהוספה מיוחדת<sup>11</sup>. נהגו לאכול ביצים בל"ג בעומר<sup>12</sup>. בבית אביו של הרבי נהגו לאכול חרובים, לזכר החרובים שמהם ניזונו רשב"י ורבי אליעזר בנו במשך זמן היותם במערה<sup>13</sup>.

"עת סגולה היא, להתעוררות ולתוספת אומץ בגילוי והפצת פנימיות התורה, שבדורנו נתגלתה במעיינות החסידות ותורתה"<sup>14</sup>. הדגשה מיוחדת על 'אהבת-ישראל' ביום זה<sup>15</sup>.

"השייכים לזה, צריכים לסדר נסיעה למירון"<sup>16</sup>, אבל לאידך גיסא, אין מההכרח

7) אגיק ירב כד עמי תמא (למי שנוול בכי באייר – יאוצר עמי רס).  
8) בעבר נהגו בהדלקות גם בירושלים ובחברון, ורבותינו השתתפו בזה – אגיק אדמו"ר מהורשיב ח"יג עמי יז, סה"ש תרצ"ט עמי 330. לפרטי המנהג וטעמיו, ראה ספר 'בין פסח לשבועות' פייח סט"ו ואילך. אגיק חיי"ח עמי רסו.  
9) אגיק אדמו"ר ח"א (הוצאת קה"ת, ברוקלין תשי"מ), עמי קיז.  
10) לוח כולל-חבי"ד, ע"פ ליקוטי-שיחות, כרך ד, עמ' 1304 ועוד, מהמשתתף-חסידים, החד"א וכו'. וראה 'התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמי 1994. "ביום זה – דבר פשוט הוא שצריכים כולם להיות בשמחה גדולה", עיי"ש בקשר למנהגים העתיקים בשמחת רשב"י, ראה גם המובא בספר השיחות תשי"ב עמי 460.  
11) 'תורת מנחם – התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמי 2017.  
12) וראה גם 'התוועדות' תשמ"ה ח"ג עמי 319.  
13) ועל הרבי מסופר, שנהג לאכול ביצים שקליפתן נצבעה בשעת הבישול בצבע חום – יאוצר מנהגי חבי"ד עמי רפ. [בד"כ עשה זאת הרבי בחדרו. אך בהתוועדות ל"ג בעומר תש"ל היתה מונחת ביצה קשה על השולחן, ובשעת ההתוועדות חתך אותה הרבי לארבעה חלקים, ואכל ממנה. וראה יאוצר מנהגי חבי"ד ס"ע הער].  
14) 'תורת מנחם – התוועדות' תשמ"ב ח"ג עמי 1395.  
15) אגיק חלק כ עמי רכז.  
16) 'תורת מנחם – התוועדות' תשמ"ו ח"ג עמי 362, ועוד.

16) הרבי עורר לנצל את הבאת הילדים לתספורת מצווה ביום זה במירון, להשפעה בנושא החינוך, ובין השאר לחלק שם חבורות או דפי אל"ף בי"ת שיש עליהם גם את הכתובת של צא"ח ואיזה סיסמאות השייכות גם להורים (אגיק כרך ז עמי עדר).  
17) ישערי המועדים – ספירת העומר' ס"ז עד, וש"נ. וראה בשיחת מוצש"ק אמור, אור לפסח-שני תשל"ח ס"ד, שבספרים מובא דבר פלא, שאותם שהיו בל"ג בעומר במירון, הרגישו שמחה מופלגת, עד שאין זה מובן כלל בדרך הטבע, אך כך הוא הרגש האדם שם בפשטות (ראה גם בס' טעמי-המנהגים עמי ערה). ומבאר הטעם, מפני שאז התקיים ברשב"י "בחד קטירא אתקטרגא...", היינו בדוגמת דרגת משה רבנו שבכל אחד ואחד מישראל.  
18) ספר-המנהגים שם, מספר-השיחות תשי"א עמי 119.  
19) ושם גם ביאר העניין ע"פ נגלה מהרה"ח ר"ה מפאריש, ובתערה – מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.  
בזמן הצמח-צדק היו עורכים ליושבים ולאוחרים סעודה גדולה בדיגים ובשר לפני ערבות אור לל"ג בעומר (רק הצ"צ עצמו אכל – בלילה – מאכלי חלב) יאוצר מנהגי חבי"ד עמי רדע. ועיי"ש עמי רעטר"פ.  
19) אגיק חיי"ג עמי מז וחיי"א עמי עט.  
20) במכתבו מיום א' פ' בחוקותי תשמ"ט "ע"ד הצעת רבים והחלטתם לעשות כן במעשה בפועל", ליקוטי-שיחות, כרך לב, עמי 254. ובשולחן המכתב: "ג.ב. מובן ופשוט שגם לאחר ל"ג בעומר יש לעשות ולהשלים כל הניל, כלומר פסח שני דמינה אולינו: יניטא קיין פאפאלוי [=אין דבר

# הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

## שבת-קודש פרשת אמור

ט"ו באייר

החל מליל שבת-קודש פרשת אמור, מי שנסתפק לו אם אמר 'מוריד הטל' או 'משיב הרוח ומוריד הגשם', וכן ממוצש"ק אם אמר בכרכת השנים 'ותן ברכה' או 'ותן טל ומטר לברכה' – אינו חוזר, כיוון שעברו כבר שלושים יום שנהגים כדון "ימות החמה".

הפטרה: "ויאמר ירמיהו... ארץ זבת חלב ודבש" (ירמיהו ל"ב, ר"כב).  
פרקי אבות – פרק ד'.

## יום שני

י"ז באייר

תענית 'שני' בתרא.

במנחה אין אומרים תחנון<sup>2</sup>.

## יום שלישי

ח"י באייר – ל"ג בעומר<sup>3</sup>.

אין אומרים תחנון<sup>4</sup>.

אין מסתפרים גם בל"ג בעומר, מלבד תספורת-מצווה לילדים<sup>5</sup>.

"משני האופנים שכתב, טוב יותר להתחיל התספורת ביום ל"ג בעומר, והסעודה וההתוועדות אפשר להמשיכה גם בלילה שלאחר זה. וכמו שראינו הנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר... בעת קישורי התנאים של בתו הצעירה, הרבנית שיינא ע"ה הי"ד"<sup>6</sup>.

(ילד שנולד לאחר ל"ג בעומר עד ערב חג השבועות ועד בכלל, עורכים את תספורתו

אדמו"ר בסידורו היא כדעה השנייה (קונטרס 'בירורי מנהגים', צפת תשס"ו, עמ' 63) ואולי הכוונה, שבגלל שמחת רש"י מתבטלת גם האבלות, דלא כנהוג.

3) בעומר – למרות שנוסחו הוא לספור "לעומר" – כי כששנינו לנסחנו לא הקפידו לשנות גם בתאריכי מכתבים וכדומה, ונשאר הנוסח הישן (אגיק ח"י עמ' טז). במקום אחר כתב הרבי רמז בדבר: בספרי פולין מובא ש"ל"ג בעומר בגימטריא 'משה' – להעיר דרשביי "יהיה ניצוץ משה", "ונתעלה לאותו אור שקיבל משה כשעלה לקבל לוחות שניות" (עמק המלך ס"ב ד, ועל-דרך זה בכמה מקומות) – ליקוטי-שיחות ח"י עמ' 337.

4) סידור אדמו"ר לפני "למנצח... יענך". וראה שו"ע אדמו"ר סי' תצג סו"ס ה. השלמות הידברי נחמיה' לשו"ע סי' קלא סי"ח [נדפסו בהוספות לשו"ע ח"א עמ' 357].

5) ראה שו"ע סי' תצג. יוצר מנהגי חב"ד עמ' רפ"ד. וראה שם עמ' רפד אודות נישואין. ובשנים האחרונות ע"פ הוראות הרבי עורכים נישואין ביום זה, גם ללא סיבות מיוחדות.

6) ממכתב שנדפס (מצילום כ"י)ק) בשערי הלכה ומנהגי ח"ה סי' קז. וחבל שלא נתפרש ע"י המו"ל האופן השני משיני האופנים" הללו. וראה לעיל הערה 2.

שמלכתחילה לא תהיה אפשרות למעמד ומצב של העדר מנהג כבוד זה בזה, כאמור, ע"ז שהגישה ללימוד התורה היא מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה. והעצה לזה – עניין ה"קשת":  
עניינים כאלה שלכאורה אינם שייכים ללימוד התורה, – כפי שאומר הרבי שכדי שלימוד התורה יהיה מתוך יראת-שמים יש צורך בכמה הכנות, כמו, טהרה במקווה, נתינת צדקה, תפלה

לא מספיק להיזהר מאוייב שנמצא בקירוב מקום,

אלא חובה להיזהר גם מאוייב המסתתר בריחוק מקום,

ובשביל זה יש צורך ב"קשת"

מבואר בחסידות<sup>1</sup> שכלי-זיין נחלקים בכללות לשני סוגים – כלשון הכתוב<sup>2</sup> בדברי יעקב אבינו: "אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי" – חרב וקשת. והחילוק ביניהם – שעל-ידי "חרב" יכולים לפגוע רק באוייב הנמצא בקירוב מקום (ורואים אותו בעיני בשר), ואילו על-ידי "קשת" יכולים לפגוע גם באוייב הנסתר שנמצא בריחוק מקום.

ועניינו בעבודת ה' – שלא מספיק להיזהר, ללחום ולנצח האוייב שנמצא בקירוב מקום, שקאי על עניינים כאלה שהכל יודעים בבירור ללא כל ספק שהם עצת היצר-הרע, מסטרא דשמאלא, אלא צריכים להיזהר גם מאוייב הנסתר בריחוק מקום, ובשביל זה יש צורך ב"קשת", שעל-ידה יכולים לזרוק חץ על האוייב שנמצא בריחוק מקום.

כדי להבטיח ("באוורענען") שלימוד התורה יהיה כדבעי – לימוד התורה מתוך יראת-שמים דווקא (כמבואר במסכת שבת<sup>3</sup>) – יש צורך להיזהר ולהקפיד גם בנוגע לעניינים הנמצאים בריחוק מקום, כלומר,

1. ועוד עניין במשל ה"קשת":  
רואים במוחש – כפי שמוכח בתורת החסידות<sup>4</sup> – שכדי שזריקת החץ על-ידי הקשת תהיה בריחוק מקום יותר, צריכים למשוך את היתר [=המיתר של הקשת] למטה יותר, קרוב לעצמו יותר, וככל שתהיה משיכת היתר למטה מטה יותר, וקרוב לעצמו יותר, יגיע החץ רחוק יותר.

תשט"ז ס"ע 540 ואילך.

15) ויחי מח, כב.

16) לא, א.ב.

17) ראה סה"ש תרצ"ו ס"ע 197 (נעתק ב'היום

עניין ספיה"ע דרוש יב.

14) ראה תו"א (בהוספות) ויחי קג, א. ד"ה לא יצא

איש לאדמו"ר מהר"ש (קה"ת תשט"ז) ס"ע 6

ואילך. סה"מ תרנ"ט עמ' קנז. תש"ד עמ' 98.

ד"כוחי ועוצם ידי", על-ידי הביטול ושפלות עצמו, ומתוך יראת-שמים, שאז הלימוד הוא כרבעי למהוי.

א. ויש להוסיף, שכאשר לימוד התורה הוא כרבעי למהווי (על-ידי פנימיות התורה), הרי זה נמשך ופועל בכל העניינים – שהרי אצל איש ישראל נמשכות כל ההשפעות על-ידי התורה – שכל ענייניו נעשים בהצלחה, וללא העלמות והסתרים, ולא עוד אלא שגם העניינים הבלתי-רצויים מתהפכים לטוב. ומרומז בסיפור הגמרא (במסכת מועד-קטן<sup>19</sup>) אודות רשב"י:

"אמר ליה (רשב"י) לבריה (רבי אלעזר)... זיל גביהון (אצל שנים מתלמידי) דליברוכך... אמרו ליה וכו'. כי אתא לגבי אבוה, אמר ליה, לא מבעיא דברוכי לא בירכן אבל צעורי צעורן (כיוון שאמרו לו דברים שמשמעותם היא היפך הברכה); אמר ליה, מאי אמרו לך; אמר ליה, הכי והכי אמרו לי; אמר ליה, הנך כולהו ברכתא נינהו וכו'".<sup>20</sup>

וצריך להבין: (א) מהו הצורך במעלתו של רשב"י דווקא בשביל לפרש דברי התלמידים שכוונתם היא לברכה, ולמה לא היה יכול ר' אלעזר בעצמו (אפילו אם היה קטן עדיין) לפרש את הדברים לטובה?

(ב) ועיקר הפליאה היא על תלמידי רשב"י: למה הוצרכו לברכו בלשון כזה שיכול להביא לפחד ובהלה, עד שישמע מאביו את פירוש הדברים?

והתירוץ לזה – כמבואר בליקוטי-תורה<sup>20</sup> ש"הברכה באופן זה היא מבחינת סתום", שהיא ברכה נעלית ביותר, ולכן יש צורך בזהירות מפני עינא בישא, על-ידי זה שמסתירים אותה בלשון כזה שאינו מובן גם למקבל הברכה

– הסיבה לכך שמדגישים שעניין זה מובא בתורת החסידות, נוסף על כך שרואים במוחש, היא, משום שבדברים שרואים במוחש לא יודעים אם הם עניינים אמיתיים או בלתי אמיתיים, ורק כשהדבר מובא בתורה (ובנדרון דידן, בתורת החסידות), הרי זה סימן שכן הוא האמת, או שזהו עניין שיכולים ללמוד ממנו כו'.

ועניינו בעבודת ה' – שמשכיכת יתר הקשת למטה יותר וקרוב ללבו יותר, מורה על ביטול ושפלות עצמו, ועל-ידי זה מגיע החץ רחוק יותר, לבטל ולהכניע גם את האוייב הנמצא בריחוק מקום.

ודוגמתו בנוגע ללימוד התורה – שההכנה ללימוד התורה היא הביטול ושפלות עצמו, לידע שאין זה "כוחי ועוצם ידי", אלא בכוחו של הקב"ה, ועל-ידי זה נעשה לימוד התורה כרבעי למהווי, כמו שכתוב<sup>21</sup> "ונפשי כעפר לכל תהיה (ועל-ידי זה) פתח לבי בתורתך", ובמילא, ככל שיתוסף בקיום העניין ד"נפשי כעפר לכל תהיה", יתוסף בקיום הבקשה שלאחרי זה "פתח לבי בתורתך" באופן טוב ומהיר יותר ("בעסער און שנעלער").

ז. על-פי זה יש לבאר תוכן המנהג שתלמידי החדרים משחקים בקשת בל"ג בעומר: בהמשחק של תלמידי החדרים בקשת, מרומז, שצריך להיות עניין הקשת כדי להבטיח שלימוד התורה יהיה כרבעי למהווי, כנ"ל בארוכה.

והנתינת-כוח לזה היא בל"ג בעומר, יום ההילולא דרשב"י, שעיקר עניינו הוא פנימיות התורה – כי, על-ידי פנימיות התורה נעשית הגישה ("דער צוגאנג") ללימוד נגלה דתורה מתוך ידיעה והכרה שהתורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה (ופשיטא – שלילת העניין

<sup>19</sup> יום" כט שבט).

<sup>18</sup> נוסח תפלת אלוקי נצור כו' (ברכות יו"א). וראה לקו"ת במדבר טו, סע"ב ואילך.

<sup>19</sup> ט, סע"א ואילך.

<sup>20</sup> בחוקותי מח, ב.

ז"ל ששאל את הרבי על כך וענה לו הרבי "אין בזיכרוני שאמרתי דברים אלו".

ב. הרה"ג הרה"ח הרא"ל כהן, שאביו הרה"ג הרה"ח הרא"צ כהן ז"ל, נכח בסעודה המדוברת, הכחיש את הדברים, והוסיף הרא"ל כהן כי אביו ז"ל המשיך בנשיאת-כפיים בכל יום עד יומו האחרון ולא יעלה על הדעת שיעשה כך אילו שמע מן הרבי דברים אלה.

ג. הרה"ג הרה"ח הרש"י כהן סיפר לי כי בהגיעו ללמוד בישיבת תומכי-תמימים בכפר-חב"ד שאל את הגרש"ז גרליק, שהוא-הוא מי שקיבל את התשובה כביכול, אם ישא כפיו בכל יום והתכוון לשמועה האמורה (היה זה בשנת תשכ"ג – שנתיים אחרי תאריך האירוע המסופר) והורה לו הגרש"ז ז"ל במפורש שימשיך בזה (ואכן ברשימה ב'התקשרות' מוזכר שבישיבות תומכי-תמימים בלוד ובכפר-חב"ד היו נושאים כפיים כל יום, אלא שכנראה חזקה אחר כך ההסתמכות על דברים שלא היו ולא נבראו). שוב: היעלה על הדעת שהגרש"ז גרליק שואל את הרבי ומקבל תשובה ומורה לנהוג להיפך?!

5) ברשימה הנ"ל מצוטט ממכתב הרבי להרש"י כהן: "כיוון שבלשון חז"ל יש לצדד ולהתייגע וכו' להרבות בכל ענייני ברכה ובמיוחד בברכת כהנים... ולאידך גיסא... ולכן הנהגתי כהוראת חז"ל: הנח להם לבני ישראל כו'". 'פשוטו של מקרא' של מכתב זה הוא הסבר על כך שהרבי "מתלבט" (כלשונו הק') "בנוגע למעשה בפועל", לכן לא ענה בקביעת פסק דין וסמך שינהגו נכון לגבי השאלה אם להתחיל בצפון לשאת כפיים בכל יום או להשאיר את המנהג של נשיאת כפיים בשבת-קודש (והפרשנות בהערה 29 – מוטעית!).

6) אחרון חביב ומוחץ – ב'שערי הלכה ומנהג' (ח"ח עמ' קס"ח) – מברכת ערב יום-הכיפורים תנשא – מונהג וזה לשונו הק': "כפי שנוהגין בארץ-ישראל בפועל (על-כל-פנים בכמה מקומות) – שנושאין כפיים בכל יום, או על-כל-פנים בכל שבת [כפי הנהוג בכמה קהילות ספרדיות גם בחוץ לארץ], ובכל הקהילות גם בחו"ל – שם נושאים כפיים רק ביום-טוב. ולהעיר שאדמו"ר הזקן רצה להנהיג שישאו כפיים (גם בחוץ-לארץ) בכל יום, ולא עלתה בידו. ויש לומר שהברכה דנשיאת כפיים של הכהנים בארץ-ישראל בכל יום נמשכת גם לבני-ישראל שבחוץ-לארץ (על-דרך מאמר אחז"ל (תענית י, א) שמתמצית ארץ-ישראל שותה כל העולם כולו). וכפרט על-ידי הכהנים שמכוונים גם עבור בני-ישראל שבחוץ לארץ, על-דרך "אחיהם שבשדות" (ראה סוטה לח, סע"ב. טושו"ע או"ח שם סכ"ה. שו"ע אדה"ז שם סל"ח). עכלה"ק.

זו משנה אחרונה: ויושם לב כי לגבי חוץ-לארץ מוזכר 'קהילות ספרדיות' ולגבי ארץ-ישראל נאמר 'נוהגין בפועל' (כלי ציון "ספרדים").

אגב: הקביעה כי המנהג של נשיאת כפיים בכל יום בארץ-ישראל הונהג על-ידי הפרושים – איננה נכונה מבחינה היסטורית!?

הרב טוביה בלוי, ירושלים ת"ו

4) המדובר הודיעני כי אביו לא נכח שם כלל!

5) אין כאן שום פרשנות. הרב הכותב מדגיש את לשון הרבי "נוהגין בפועל", והנה, כמובא ברשימתי, הציבור החסידי הכללי בצפון נוהג עדיין כפסק הימנות יצחקי (ח"ח סי"א-ב שציינתי בהערה 25), וכפי שנהגו אנשי בחבורן בשעתו, לשמור על המנהג הישן לישא כפיים רק במוסף שבת. מניין ההכרעה, עד כדי כותרת, שצריך לנהוג כך בכל יום בכל ארצות, כשהרבי משאיר זאת בספק? (ולמעשה, גם הרב הכותב הסכים (פרדס חבי"ד גיליון 16 עמ' 224) שלא לשנות מהנהגו בכל מקום).

6) קטע זה כבר הובא ברשימתי, הערה 12.

7) כפי שציינתי ברשימתי, כך כתב בעל 'פאת השולחן' (סי' ב סעיף טו ובבית-ישראל סי' קג) שהוא הראשון שהנהיג זאת בין האשכנזים (ורק) בירושלים.

# נשיאת כפיים בארץ-ישראל – כל יום!

ברצוני להגיב על רשימת הרה"ג ר' יוסף-שמחה שיחי' גינזבורג על "נשיאת כפיים בארץ-ישראל", שהתפרסמה ב"התקשרות" גיליון תרי"ד:

המקור היחיד לפסק ההלכה שברשימה הוא – רשימת דברים שאמר הרבי, כביכול, בהיות המלך במסיבו בליל א' דסוכות שנת תשכ"א, במענה לשאלת הגאון החסיד ר' שניאור-זלמן גרליק זצ"ל. והכותב מציין בהערה: סמכות ההנחות הנ"ל אינה יותר מאשר הנחה פרטית בלתי מוגה:

ובכן:

1) ידוע שהרבי התנגד שיפסקו הלכות על-פי הנחות בלתי מוגהות. הרי ידוע שהרבי טרח כל-כך להגיה את שיחותיו הקדושות, ותמיד ערך בהן שינויים ואף שינויי היפוך מן הקצה אל הקצה. בכלל – כבר אמרו חז"ל: "אין למדין הלכה לא מפי לימוד ולא מפי מעשה עד שיאמרו לו הלכה למעשה" (ב"ב קל, ב).

יתר על כן: יש מקרים (כגון בעניין הקריאה בחול-המועד סוכות בארץ-ישראל) שהרבי הגדיר את הדברים שבהנחה כ"משנה ראשונה" ואילו ב"משנה אחרונה" פסק אחרת (ראה 'פרדס חב"ד', גיליון 16, עמ' 17-26).

2) אם הדברים אמורים בהנחה משיחות בהתוועדות, הנאמרות בקהל רב ובקול רם – כל-שכן וקל-והומר ברשימות מן הסעודות. בסעודות נכחו מתי-מספר מוזמנים, והשיחות נאמרו בקול של דרשיה בין השואל לבין הרבי (ובכלל, ידוע שהתנהגות הרבי בהזדמנויות אלה ביטאה כיוון וביטול כלפי הרבי הקודם). מי שעמד או ישב במרחק מסויים שמע בקושי רב, או בכלל לא, את הדברים. הרושמים "דלו" קטעי דברים מפי השומעים המבוגרים, כך שסמכותם ותוקפם של הדברים פחותים בהרבה אפילו מהנחה בלתי-מוגהת.

3) צוין כי אין לעשות מעשה על-פי האמור, וכל-שכן כשמדובר בשינויי מנהגים הנהוגים שנים רבות, וידוע שפעמים אין-ספור הפנה הרבי לזקני אנ"ש בארץ-הקודש כדי לברר את המנהגים הנהוגים שם. בהקשר זה יצוין רק הקטע דלהלן (איגרות-קודש, כרך טו, עמ' תלט): "ולמה ישנו מנהג הנ"ל מפני ראייה שיש להטיל בה ספק" (ומדובר שם על מנהג ארץ-הקודש, ע"ש).

כל-שכן וקל-והומר שמדובר בביטול מצוות עשה דאורייתא (או ג' מצוות עשה).<sup>3</sup>

4) באופן ספציפי לגבי הדברים המצוטטים בשם הרבי מאותה הזדמנות – יש לציין:

א. הרה"ג הרה"ח ר' טוביה זילברשטרום אמר לי כי שמע מפי הרה"ג הרה"ח ר' לוי ביסטרזיק

## תגובת הרב גינזבורג:

1) הכותרת לסעיף זה ברשימתי אינה פסק הלכה, אלא: המסקנה למעשה, המתבקשת לכאורה, לפי המובן מהמענה הנדון.  
2) נעקת בשלימותו ונתבאר היטב בהתקשרות, גיליון תרי"ג עמ' 15-16. היו גם תשובות הפוכות, למשל בענייני הגבחה התורה, ששינו ממנהגי חב"ד בארה"ק לפי הנהוג אצל הרבי, והרבי יעץ שלא למנוע את השינוי (אניק חייט עמ' רפא – שערי הלכה ומנהגי אר"י, ח"א, עמ' קפח).  
3) אין בזה חיוי ביטול מצוות עשה, כי, כלשון אדמו"ר הזקן בנדון (קבח, נז) "כשאין קוראין יכהנים אינם עוברים כלום" אבל, כפי שמסיים שם, מכל מקום, יישר כוחם של אלה "שנושאים כפיהם בכל יום כתיקון חכמים ומקיימים ג' מצוות עשה בכל יום...".

עצמו (מחשש עינא בישא המקבל הברכה עצמו);

ורק מצד גודל מעלתו של רשב"י – שעניינו פנימיות התורה, וכמדובר לעיל (ס"ה בגוף השיחה) שעניינו לקשר עומק רום עם עומק תחת, שגם בעומק תחת מתגלה עומק רום – אין מקום וצורך לחשוש ולהיזהר מעניין בלתי-רצוי, שכן, בדרגתו של רשב"י הכל טוב,

– בנוגע לנגלה דתורה, אמרו חז"ל<sup>21</sup> "זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה וכו'", היינו, שיש גם אפשרות למעמד ומצב ד"לא זכה", שאז הרי זה היפך דסם חיים חס-ושלום, אבל בנוגע לפנימיות התורה, "אילנא דחיי"<sup>22</sup>, לא שייך כלל העניין של היפך סם חיים (כמבואר בארוכה בקונטרס עץ החיים<sup>23</sup>) – ולכן בכוחו וביכולתו של רשב"י דווקא להמשיך עניין הברכה אפילו בלשון תרגום ובלשון שנראה בגלוי כהיפך הברכה – לגלות שזהו"ע של ברכה, וברכה נעלית ביותר.

## מ. (וסיים כ"ק אדמו"ר):

יום זה, יומו של רשב"י ("רשב"י ס' טאג"), "יום שמחתו"<sup>24</sup>,

– מסופר בפרי-עץ-חיים<sup>25</sup> (והובא באחרונים<sup>26</sup>) אודות ר' אברהם הלוי (תלמידו של האריז"ל) שהיה נוהג לומר בכל יום תפלת נחם<sup>26</sup>, וכשנהג כן בל"ג בעומר, אמר לו האר"י ז"ל משמו של רשב"י: "אמר לי (רשב"י –

הוא יום המסוגל להתנהג בסדר ההנהגה של רשב"י (כיוון שאז יכולים להאחו ("אנהאלטן זיך" בו) – שאפילו עניין כזה שבגלוי ובלשון תרגום יכולים לטעות ולחשוב שהוא היפך הברכה, מהפכו רשב"י ומפרשו – למטה מעשרה טפחים, וגם בלשון תרגום – באופן דתכלית הטוב.

ולכן: אפילו אם פעם היתה אצל מישהו נתינת-מקום לטעות או חשש על עניין מסויים "או עס איז עפעס ניט אזוי"... – אזי ממשיכים לו פירוש הדברים באופן דתכלית הטוב!

ותוכן הפירוש – שעכשיו הוא הזמן ד"גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"<sup>27</sup>, שזהו עניין שלמעלה מסדר ההשתלשלות, ולכן, הרי זה נמשך ומתגלה גם בעומק תחת, שאפילו עניין שנראה כהיפך הברכה, הרי הוא מתהפך לברכה, כמו שכתוב<sup>28</sup> "ויהפוך גו' לברכה", ורואים בגלוי שזהו תכלית הברכה ותכלית הטוב.

(קטעים משיחת ל"ג בעומר היתשי"א. 'תורת-מנחם – התוועדות' תשי"א, חלק שני ג, עמ' 77-83 – בלתי מוגה)

21) יומא ע.ב.ב.  
22) זח"ג קכד, (ברע"מ). הובא ונת' בתניא אה"ק סכ"ו.  
23) פ"ג ואילך.  
24) ראה משנת חסידים מס' אייר וסיון פ"א מ"ו.  
25) פ"ח שער ספיה"ע פ"ו. שער הכוונות ענין

ספיה"ע דרוש יב...  
25) עט"ז לשו"ע או"ח סת"ג.  
26) ראה לקו"ש חכ"ב עמ' 330 ואילך. וש"נ.  
27) תהילים קיט, יח. וראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' רעא. וש"נ.  
28) תצא כגו.

## הקב"ה נמצא תמיד עם כל יהודי

איך אפשר להתעלות בכל יום ויום כשנמצאים במצב של גלות?

בשעה שילד שומע [...] שעליו להתעלות בתמידות בתורה ומצוות בכל יום – יכולה להתעורר אצלו שאלה: כיצד הוא יכול לעשות זאת, הרי זה דבר קשה מאוד, ובפרט כאשר נמצאים בזמן הגלות?

אומר רבי שמעון בר יוחאי [...] "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עימהן... גלו לאדום שכינה עימהם כו".

זאת אומרת, במקום שבו נמצא, אפילו ילד קטן, אפילו בעומק הגלות, ובגלות אדום (הקשה ביותר) – הקב"ה נמצא יחד אתו, שוכן בו – כל יום וכל רגע.

[...] מובן אפוא אפילו בשכל (על-אחת-כמה-וכמה מצד אמונה פשוטה), כיוון שהקב"ה נמצא תמיד יחד עם כל יהודי וכל ילד יהודי – ישנם הכוחות (מהקב"ה) להיות "עובדו כראוי" ולבצע הכל, כולל גם – להתעלות בתורה ומצוות אפילו בחושך הגלות.

(משיחת ל"ג בעומר – בעת הפאראדי – היתשמי"ז)

יתורת-מנחם – התוועדות' תשמי"ז, כרך ג, עמ' 304-303 – תרגום מאידיש

מהו הסיבה ש"בכל מקום שגלו, שכינה עימהן"?

כללות העניין ד"אמור ואמרת, להזהיר גדולים על הקטנים" הוא לא רק בנוגע לישראל [...] אלא גם בנוגע להקב"ה וישראל. [...] שהקב"ה מתעסק כביכול ומשתדל בטובתן של ישראל (שביחס אליו נקראים "קטנים", כמו שכתוב "כי נער ישראל ואוהבהו") בכל המצטרך להם, ועד שכל העניינים דבני-ישראל יהיו באופן של זוהר ואור, ועל-ידי זה ניתוסף כביכול אצל הקב"ה.

[...] זאת ועוד, שההתעסקות של הקב"ה עם בני-ישראל אינה עניין בפני עצמו, אלא עניין אחד ("אמור ואמרת") עם, כביכול, מציאותו יתברך, כמודגש בדברי רשב"י "בוא וראה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל מקום שגלו שכינה עימהן... ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עימהן כו".

מדיוק הלשון "ואף כשהן עתידין ליגאל שכינה עימהן" וכיוצא בזה, משמע, שאין (עיקר) כוונתו של רשב"י לומר שהטעם ש"בכל מקום שגלו שכינה עימהן" הוא בשביל התועלת שבדבר בנוגע לעניין הגאולה (שעל-ידי ש"בכל צרתם לו צר"י ימהר ויזדרז יותר לגאול אותם, כדי שאף הוא ייגאל עימהם), אלא תוכן מאמרו של רשב"י הוא בנוגע לחביבותן של ישראל המודגשת בעצם העובדה שתמיד (באיזה מעמד ומצב שיהיה, גלות או גאולה) נמצא הקב"ה עימהם – לא לאיזו מטרה ותכלית, אלא מפני שהקב"ה וישראל הם מציאות אחת (ישראל וקוב"ה כולא חד), שלכן, כשישראל נמצאים במקום ומצב מסויים, אזי בדרך ממילא (ללא צורך בפעולה) "שכינה עימהן".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת אמור, ערב ל"ג בעומר היתשמי"ז)

יתורת-מנחם – התוועדות' תשי"ז, כרך ג, עמ' 168-167

## "איזהו חכם? הלומד מכל אדם"

בן זומא אומר: איזהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי. איזהו גיבור? הכובש את יצרו, שנאמר: טוב ארך אפים מגיבור ומושל ברוחו מלוכד ניר. איזהו עשיר? השמח בחלקו, שנאמר: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך; אשריך בעולם-הזה וטוב לך לעולם-הבא. איזהו מוכבד? המכבד את הבריות, שנאמר: כי מכבדי אכבד ובוזי ייקל (פרק ד, משנה א)

פירוש רבנו עובדיה מברטנורא:

בן זומא – לפי שלא האריך ימים, ולא נסמך שייקרא רבי, היו קורין אותו על שם אביו, וכן בן עזאי ושניהם שמם שמעון. איזהו חכם – הכי קאמר, איזהו חכם שראוי שיתהלל בחכמתו? הלומד מכל אדם ואף-על-פי שהוא קטן ממנו. שכיוון שאינו חס על כבודו ולומד מן הקטנים, ניכרים הדברים שחכמתו היא לשם שמים ולא להתיהר ולהתפאר בה. שנאמר מכל מלמדי השכלתי – וסיפא דקרא, "כי עדותיך שיחה לי", כלומר, הייתי לומד תורה מכל מלמדי ואפילו מן הקטנים ממני ולא הייתי חושש לכבודי, כי עדותיך שיחה לי שכל כוונתי היתה לשמים בלבד.

פירוש כ"ק אדמו"ר:

"מכל מלמדי השכלתי" – הלימוד מכל אדם מוסיף לא רק בחכמה ("איזהו חכם"), אלא גם בכוח המשכיל ("השכלתי"), שהוא שורש ומקור השכל.

"כי עדותיך" – במסירת עדות לא נוגע מעמדו ומצבו של העד, אלא תוכן דבריו. ואף כאן: יש ללמוד מכל אדם, יהיה מי שיהיה.

"שיחה לי" – הלימוד יכול וצריך להיות גם משיחה בעלמא, על-דרך מאמר רז"ל, "שיחת חולין של תלמידי-חכמים צריכה לימוד", ודוגמתו בכל יהודי, שהוא בבחינת "תלמיד חכם", ככתוב "וכל בניך לימודי ה'".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת קרח היתשמי"ח – בלתי מוגה)

\* \* \*

הפירוש ד"איזהו חכם" הוא – "שראוי שיתהלל בחכמתו". ויש לדקדק בזה: הרי מקרא מלא דיבר הכתוב, "אל יתהלל חכם בחכמתו גו' הגיבור בגבורתו גו' עשיר בעושרו"?

והביאור: הפסוק ממשיך "כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי", כלומר, כשהמטרה היא "השכל וידוע אותי", אזי "יתהלל המתהלל" גם במעלות דחכמה גבורה ועושר, שכן כל עניינם אינו אלא למען "השכל וידוע אותי". ואף כאן: "איזהו חכם, שראוי שיתהלל בחכמתו", כי מטרת החכמה היא "השכל וידוע אותי".

והדבר מודגש בסיום הכתוב – "כי עדותיך שיחה לי": תכלית החכמה ("מכל מלמדי השכלתי") אינה אלא בשביל "עדותיך", על-דרך "השכל וידוע אותי". ומזה מובן גם לגבי גבורה ועושר, שאינם אלא בשביל ענייני קדושה, תורה ומצוותיה, "עדותיך".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת תבוא היתשמי"ו – בלתי מוגה)

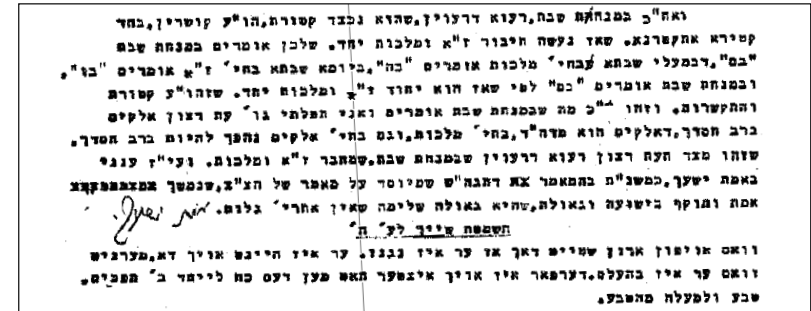


בהכירי את מר בטוחני אשר ימשיך בכתביה ובהדפסה וכו' ותקוותי אשר גם להבא ישלח לכאן מפרסומיו ותיוח מראש.

בשיחות-קודש תשכ"ב, עמ' 496) במילים "שאין אחריה גלות". בטופס האישי שלו, הוסיף הרבי בכתב-יד-קודשו, את המילים "אמת ישער".

### גהה בפירסום ראשון

הרשימה של התוועדות שבת-קודש פרשת שלח תשכ"ב, שהועלתה על הכתב על-ידי הרושמים, מסתיימת (כפי שניתן לראות גם הרשימה של התוועדות שבת-קודש פרשת חיים-שאלו שיחי' ברוק). הערה: להשלמת הנושא ניתן לעיין ברשימתנו במדור זה, גיליון קלא.



צילום ההנחה ושתי המילים שהוסיף הרבי כדי לסיים בטוב

## מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" ישירות הביתה באמצעות הדואר.

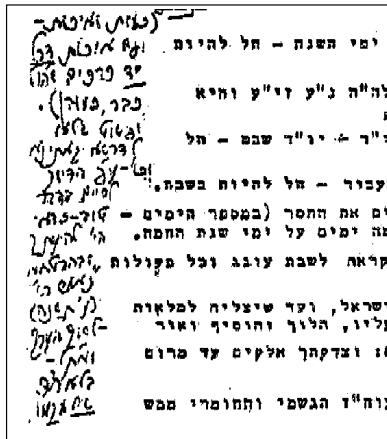
מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).  
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:  
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

# "דיוק לסיים בדבר טוב"

ביאורים על התורה, ברמב"ם ובלשון הרמ"א, לאור החשיבות לסיים בטוב □ הרבי מעורר את עורך האנציקלופדיה התלמודית וגם סופר נודע לסיים את חיבוריהם בטוב □ מסיים בטוב על גבי ספר מודפס ובסופה של הנחה מהתוועדות שלו □ סיפורה של חתימה שהרבי הורה להטביע בסוף ההגדה של פסח □ רשימה שנייה

### מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר



מכתב הרבי לרב זווין ז"ל: "על-פי הדיוק לסיים בדבר טוב"

לפנינו דוגמאות נוספות להשתדלותו של הרבי לסיים כל דבר בטוב.

כשקיבל את כרך יד של האנציקלופדיה התלמודית, מיהר לשגר מכתב תודה לעורכה הראשי, הגאון החסיד רבי שלמה-יוסף זווין. במכתב, שנשא את התאריך "מוצאי שבת, ב' דר"ח אדר, שנה השביעית ה'תשל"ג", הוסיף הרבי הערה מיוחדת בכתב-יד-קודשו. בין השאר כותב הרבי:

ופשוט שלא לדרשא קאתינא וכו' - על-פי הדיוק לסיים בדבר טוב - כדאי היה להעתיק "יובהטחות נאמר כו'" (עמוד תשנה) - לסוף הערך ואסתמציי-לומר - בלא-הכי שם מקומו ובכתרת חיות-דעות לעתיד-לבוא (ובתיבת נח).

### סיום טוב ל'בית ישראל'

אחרי פטירתו של הרה"צ רבי ישראל אלתר זצ"ל מגור, יצא לאור עולם ספרו על התורה 'בית ישראל'. בסיום פרשת מסעי (עמ' צט), שהוא גם סיום ספר במדבר כולו, נחתמים הדברים במשפט הבא: "כדאיתא בשפת-אמת בשם חידושי הרי"ם ז"ל ואם לאו מים שוטפים כו'". בעותק שלו הוסיף הרבי בכתב-יד-קודשו: "ומסיימים בטוב".

### הסיום בטוב צריך להיות קשור

כשלומודים את סיום מסכת יומא בתלמוד הירושלמי, שם מסתיימת המסכת בפסוק מיחזקאל (לו, כה), "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילולייכם אטהר אתכם" - עשוי להתקבל הרושם כי לסיום זה אין קשר של ממש לסוגיה הקודמת וכי כל מטרתו היא לסיים בדבר טוב. הרבי

סובר אחרת (ליקוטי-שיחות, כרך כד, עמ' 239):

מכיוון שכל עניין בתורה הינו בדיוק, הרי סביר יותר לומר, שהעובדה שהגמרא בחרה ב"דבר טוב" זה, דווקא, הוא משום שיש לכך שייכות וקשר הסמוך לזה.

לאחר הקרמה ארוכה מבאר זאת הרבי באר היטב.

### 'סיום' הרמ"א על-פי פנימיות

כיוצא בזה הסביר הרבי (בהתוועדות שבת-קודש פרשת תישא תשכ"ז) – שיחות-קודש תשכ"ז, כרך א, עמ' 380 ואילך) את סיומו של הרמ"א לסימן תרצו העוסק ב"ד"ו ט"ו שבאדר ראשון", במילים "וטוב לב משתה תמיד":

מבאר השערי תשובה: "שלפי שרצה לסיים בדבר טוב ודבר בעתו, נקט לישנא מעליא דקרא לצחות וטוב לב כו'".

ולכאורה – שואל הרבי – אינו מובן: הכלל של לסיים בדבר טוב מתאים כאשר הדבר טוב שבו מסיימים שייך ומתחבר לכללות העניין. אך בנידון דידן, כאשר עיקר המשתה ושמחה הם בפורים (באדר שני), מה מקום יש לסיים דווקא את דיני פורים קטן בפסוק זה?

בהכרח אפוא, ממשין הרבי, שהפסוק "וטוב לב משתה תמיד" קשור – על-פי פנימיות העניין – לפורים קטן דווקא, וממנו נמשך הכוח לפורים גדול ולשאר ימות השנה. הרבי מאריך בביאור הדברים.

### שיטת הרבי מתגלה בביאור הרמב"ם

סיום ספר נשים (בהלכות סוטה) ברמב"ם: על הבעל לדבר "בינו לבינה בנחת כו' כדי להדריכה בדרך ישרה כו', מקפיד על אשתו ועל בניו ובני ביתו ומזהירין ופוקד דרכיהן תמיד עד שיידע שהן שלמין כו', שנאמר [איוב ה, כד] וידעת כי שלום אוהליך ופקדת נוך ולא תחטא".

אחרי ביאור פנימי של הדברים [שתוכנו הוא

שהקב"ה מעניק כוח שגם בעולם נמוך כזה – שבו יכול להיות קא-סלאק-דעתך לעניין בלתי רצוי – יהיה "יודעת" בוודאי שיהודי (ה"אשה") הוא בשלום ובשלימות ("שלום אוהליך"), ועושה דירה נאה ("נוך") – מקשה הרבי (בהתוועדות שבת-קודש פרשת יתרו, כ"ב בשבט תש"נ) – 'התוועדות' תש"נ, כרך ב, עמ' 82) הכיצד מסיים הרמב"ם במילים "ולא תחטא" ואינו מסיים בטוב? ובמיוחד שכאן יכול היה לשנות ולהקדים את ה"ולא תחטא" ל"ופקדת נוך" (כפי שעשה רבי נתן בסיום מסכת ברכות)?

בתשובה לשאלתו זו, נוקט הרבי בשיטתו שנתבארה בי"ט בכסלו (ובהתוועדות הסמוכות) תשד"מ, ולפיה הכלל ש"מסיימים בטוב" יכול להיות על-ידי סיום בתוכן טוב (ולאו דווקא שהמילה האחרונה חייבת להיות בטוב גלוי). ומבאר הרבי ש"ולא תחטא" משמעו שלימות הטוב, שגם במצב שישנו קא-סלאק-דעתך שיהיה "תחטא" (חטא כפשוטו, או חטא מלשון חיסרון) נעשה "לא תחטא", כמעלת הבינוני על הצדיק, שמתגבר על-ידי עבודתו – אתהפכא חשוכא לנהורא – ויתרון האור מן החושך (ביאורים נוספים של הרבי נאמרו בשנת תשד"מ).

### גם טוב יחסי, טוב הוא

סיום פרשת שמות, שתוכנה גלות ושיעבוד מצרים, הוא בדבר טוב – "כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו". אמנם, מציין הרבי (שבת-קודש פרשת שמות תשמ"ו – 'התוועדות' תשמ"ו, כרך ב, עמ' 335), הרי:

(א) עניין זה אינו אלא על-שם העתיד, (ב) כדי לסיים בדבר טוב, (ג) בעניין זה גופא ישנו דבר בלתי רצוי – שחרף הקושי דגלות מצרים כו', ימצאו יהודים שלא ירצו לצאת מהגלות, ולא יועיל שיצוום לצאת מהגלות, עד שפרעה יצטרך לשלחם ולגרשם "ביד חזקה" ("על

כרחם של ישראל יגרשום")!

על המילים "בלתי רצוי" כותב הרבי:

ואין זה בסתירה להכלל ש"מסיימים בטוב" – שכן, הסיום בטוב אינו מוכרח להיות בדבר שכולו טוב ממש, אלא מספיק לסיים בטוב לפי-ערך וביחס לעניין הבלתי-רצוי שלפני זה, כפי שמצינו דוגמתו בכמה מקומות.

### חותמת בסוף ההגדה

סיפר הרה"ח ר' לוי-יצחק גורליק:

בי"א בניסן תשל"ד זכיתי לקבל הגדה מהרבי (שהודפסה בשנת תשל"ג). לאחר מכן נמסר לנו בשם הרבי על-ידי המזכיר הרב גרונר שיחי' שלא נשכח להחתים את ההגדה עם חותמת בסופה.

חותמת זו מה עניינה?

ההערה האחרונה בעמוד האחרון בהגדה (העבה) שהופיעה בשנת תשל"ג, מסיימת במילים "משום צערא דינוקא".

כדי לסיים בטוב ביקש אפוא הרבי להחתים בסוף העמוד בחותמת גומי, או להדביק מדבקה, שתחתום במילים טובות. לבסוף הוחלט שיהיה זה הנוסח של "לשנה הבאה בירושלים". חברי ה"וועד להפצת שיחות", שהכינו את ההגדה לדפוס, החתימו את כל ההגדות במילים "לשנה הבאה בירושלים".

לכך התכוון הרבי כשביקש (באמצעות המזכיר) להחתים גם את ההגדה שקיבלתי מידי הק'.

### האמונה קודמת לקטרוג

הדוגמה הבאה אינה נוגעת במובהק לנושא שבו עסקינן, ובכל זאת, ייתכן שלאור הדברים הנ"ל אפשר לראות בה מן היוצא-דופן:

בשנת תשכ"ט הגיב הרבי על שם ספרו של המשורר אורי-צבי גרינברג (שהוא אישית מסרו לרבי בביקור שערך ב-770). הספר נקרא "ספר הקטרוג והאמונה" והרבי כותב (איגרות-קודש, כרך כו, עמ' קעט):

...לכאורה יש מקום לומר ששם הספר של מר שנתפרסם ביותר, ספר הקטרוג והאמונה, היה צריך להיות "ספר האמונה והקטרוג". ואם תמצא לומר, אין זה רק "תואנה" בעלמא, כי אם נקודה עיקרית: האדם בכלל ובני ישראל בפרט מאמינים הם בטבע ורק לאחר זמן מתעוררת קושיה וכולי המביאה לפעמים גם לקטרוג. במילים אחרות: האמונה הוא עניין טבעי, יסודי ועצמי, והקטרוג הוא יצירת השכל בצירוף מאורעות מחוץ לאדם. ועוד וגם זה עיקר, שעצם מציאות הקטרוג אפשרית היא רק באדם מאמין, שאז מקום לקושיה וקטרוג ועד לטענת המאמין הראשון, אחד היה אברהם, "השופט כל הארץ לא יעשה משפט". שהרי, בבירה שאין לה מנהיג, אין מקום לקושיה וטענה, וק"ל.

הכתוב לעיל הוא לא רק בנוגע לאמונה באלוקי ישראל כי אם גם לאמונה בבני-ישראל, אשר לא ידח ממנו נידח, והרי אלה הם דברי הנביא: "רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה, על כן אפקוד עליכם עוונותיכם" (עמוס ג, ב). ובפרט שכל אחד ואחד מישראל הוא חלק אלרי ממעל ממש, שלכן נצטוו, ואפשר הדבר, להידבק בדרכיו, ובלשון רבנו הזקן בספרו תניא פרק לב, אשר נפשות בני ישראל "מי יודע גדולתן ומעלתן בשורשן ומקורן באלוקים חיים, בשגם שכולם מתאימות ואב אחד לכלוה".

### לסיים בשמחה

לרגל שנת השבעים לרבי שיגר לו "שאר-בשרו", המשורר המפורסם א. שלונסקי, סדרה בת עשרה כרכים של אוצר כתביו. בתשובה שלח לו הרבי איגרת תודה ארוכה, בכ"ג בסיוון תשל"ב (שיצאה-לאור זה עתה, בכרך כז (החדש) של איגרות-קודש, עמ' רכד-ה):

בשולי המכתב באה הוספה ("ג.ב.") ובה נאמר:

כמו ששמחתי על ההשגחה פרטית במה שפותח כל המוסף על-פי הכתוב לעיל, כן, לאחר בקשת סליחתו, חבל אשר הסיום הוא "ויצאיים לקול נגינת אבל". ואף שזהו תרגום מחיבורו של גוי, כל זה חבל. והרי תפקידו של כל אחד, ובפרט של יהודי, ובמיוחד מי שזכה לאווירה חסידותית ולידיעה בזה, לקיים "עבדו את ה' בשמחה" בכל פרטי חייהם. ואם מאיה טעם שיהיה יש עסק עם גוי, גם בזה טוב לסיים בשמחה.